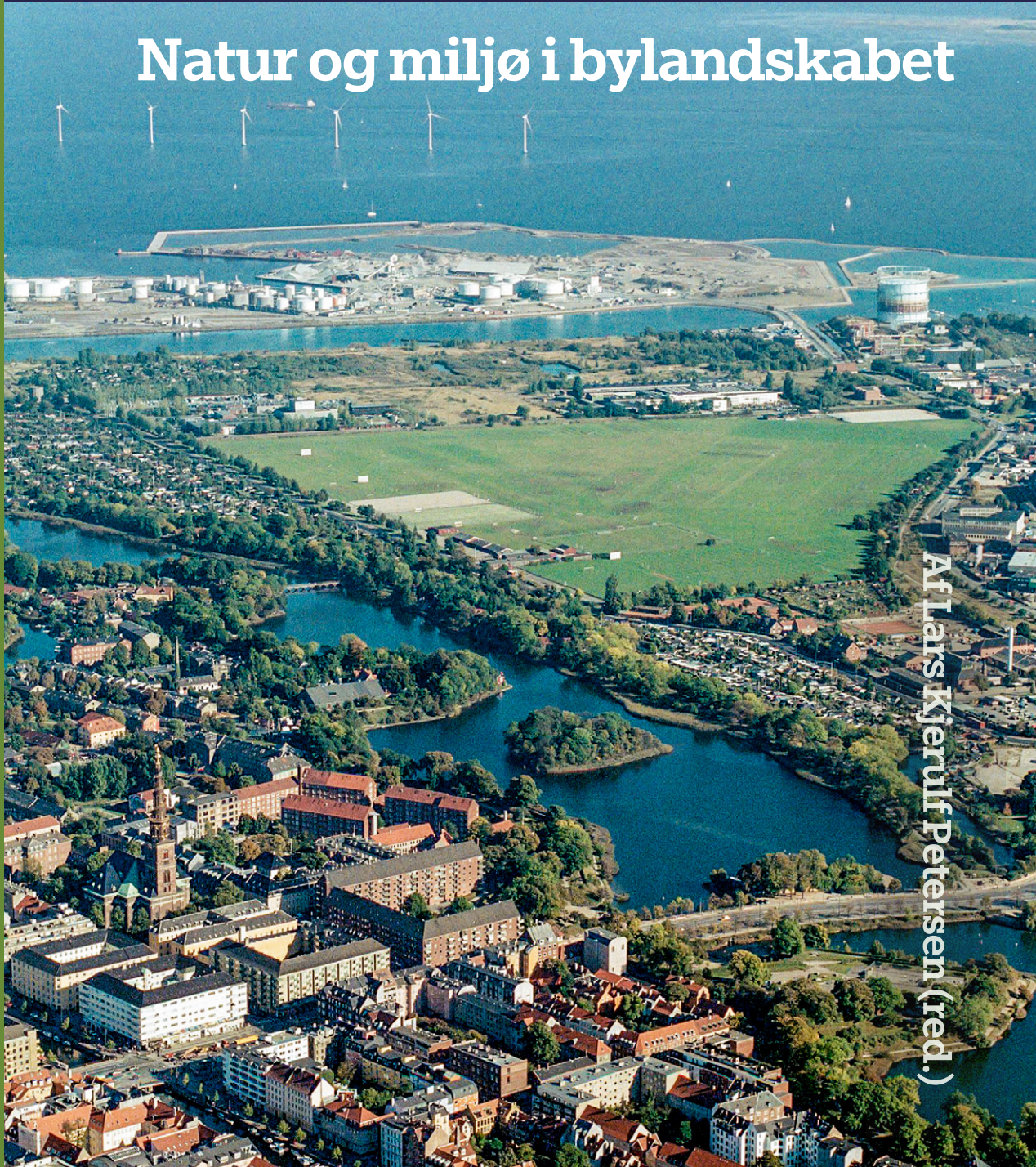

Byens grønne struktur

Natur og miljø i bylandskabet

Miljøbiblioteket 2

Af Lars Kjerulf Petersen (red.)

Lars Kjerulf Petersen

Rasmus Ejrnæs, Gregor Levin, Anne Jensen, Marianne Zandersen

Byens grønne struktur

Natur og miljø i bylandskabet

Lars Kjerulf Petersen

Rasmus Ejrnæs, Gregor Levin, Anne Jensen, Marianne Zandersen

Byens grønne struktur

Natur og miljø i bylandskabet

Indhold

Forord 4

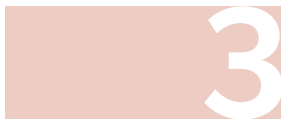
Det grønne i byens mange strukturer 7

Eksempel: Damhusengen og Damhus Sø [11](#) |

Blågrøn arealanvendelse i byen 17

Byens udvikling [19](#) | Eksempel: Nordhavnen [24](#) | Eksempel: Assistens Kirkegård og Vestre Kirkegård [26](#) | Den grønne strukturs udstrækning [29](#) |

Naturkvaliteter i bynaturen 37

Hvad er naturkvalitet? [40](#) | Eksempel: Amager Fælled [42](#) | Levesteder i byens blågrønne struktur [44](#) | Parkforvaltning og havedyrkning, der understøtter en rigere natur [52](#) |

Sociale kvaliteter i bynaturen 57

Hverdagsliv og livsrytme i den blågrønne struktur [59](#) | Sociale funktioner og sociale forskelle [61](#) | Eksempel: Nørrebroparken [66](#) | Landskabets betydning [68](#) |

Natur og miljø i byplanlægningen 75

Fingerplanen – en grundforestilling om Storkøbenhavn [76](#) | Eksempel: Ørestad bypark [80](#) | Bynatur som løftestang for byudvikling [82](#) | På vej mod en mere mangfoldig blågrøn struktur [86](#) |

Ordliste [90](#)

Referencer [94](#)

Billedliste [96](#)

Register [98](#)

Forord

I de senere år har der udviklet sig en større og større interesse for byens natur, dens grønne arealer, dens rekreative områder og dens adgang til vandet, kort sagt dens blågrønne struktur. Den interesse gør sig gældende blandt byens beboere, politikere og planlæggere såvel som i forskningen. Der er derfor god grund til at præsentere noget af den viden, vi har om byens blågrønne struktur, og ikke mindst præsentere det miljøvidenskabelige blik herpå. Miljøvidenskab er en tværfaglig disciplin, der inddrager geografi, biologi, sociologi og andre discipliner for at etablere en samlet forståelse af komplekse fænomener såsom byen og dens blågrønne struktur. Frem for blot at gennemgå de dyr og planter, der måtte findes i byen, eller de forskellige historiske stilarter, som har præget landskabsarkitekturen i parker og haver, præsenterer bogen en tværfaglig viden om byens blå og grønne områder, og hvordan de indgår i byens liv og landskab.

Bogen bygger i vid udstrækning på to forskningsprojekter gennemført i regi af Danmarks Miljøundersøgelser (DMU) og denne institutions arvtagere på Aarhus Universitet: Institut for Miljøvidenskab, Institut for Bioscience og DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. Det ene forskningsprojekt med titlen *Livsstil og Naturkvalitet i Byrummet* blev finansieret af Realdania og DMU. Det andet med titlen *Økosystemtjenester, Klimatilpasning og Naturkvalitet i Forstadslandskabet* blev finansieret af DCE. Resultater fra projekterne er publiceret i fire rapporter, nemlig *Bynaturen i hverdagslivet* (Petersen og Nielsen 2011), *Naturkvalitetsanalyser i bynaturen* (Hald 2011), *Livsstil og naturkvalitet i byrummet* (Petersen m.fl. 2011) og *Parcelhushaven – en del af byens natur* (Petersen m.fl. 2014).

I et afsides hjørne af det nordøstlige København ligger Ryvangen Naturpark klinet op ad S-togsbanen. Området er nabo til et par store boligkomplekser og var tidligere militært øvelsesområde som del af Svanemøllen Kaserne. Det lå i årtier bare hen og blev præget af graffiti og affald, men også hjemmelavede huler og plankebroer. I slutningen af 1990'erne blev det renoveret til sin nuværende status som naturpark, hvor der både er rester af gamle bunkers, ammunitionslagre og læsse- og losseramper fra en militær stikbane, men også et righoldigt dyre- og planteliv og plads til rekreative aktiviteter.

Foto: Søren Rud.

1

Det grønne i byens mange strukturer

En vigtig del af byen er dens grønne og blå struktur. Den er en del af livets gang for byens befolkning, og den er levested for en masse planter og dyr. Dette kapitel giver en overordnet introduktion til den blågrønne strukturs betydning i byen. De følgende kapitler fortæller om den blågrønne strukturs udstrækning, dens natur, de mennesker, der dagligt bruger den, og de overvejelser, der indgår i planlægningen af den blågrønne struktur. I alle kapitler vil København og det storkøbenhavnske område blive brugt som eksempel.

Venstre: Mælkebøtte.

Foto: Bert Wiklund/bwfoto.dk

Højre: Mursejler.

Foto: Henrik Hougaard Larsen.

Modsat: København set fra oven med Damhus Sø i forgrunden.

Foto: Colourbox.dk

Byen er fuld af strømme og bevægelse; af mennesker der bevæger sig på cykler og fødder, i biler, busser og tog; af kulturelle udtryk som bevæger sig hen over scener og skærme; af fødevarer som fragtes ind til butikker og videre til forbrugerne, bliver fortæret og omdannet til afføring, affald og restprodukter, som strømmer videre ud af byen gennem kloakker og køres væk i skraldevogne til spildevandsanlæg, forbrændingsanlæg, biogasanlæg mv. Og der er vand og luft, som strømmer gennem byens blågrønne struktur, dyr som bevæger sig rundt i den, planter, træer og svampe som spredes med pollen, sporer og rodnet, vokser op og dør hen. Der er et veritabelt stofskifte i byen, og byens natur er en vigtig del af dette stofskifte. Den er vigtig for de mennesker, der bor i byen, for byens funktioner og måske også vigtig for bevarelsen af en mangfoldig natur på landsplan og i regionen.

Byens natur, dens blå og grønne struktur, er en vigtig del af byen. Spørgsmålet er, hvorfor og hvordan den er vigtig, og for at forstå det kan man anvende begrebet økosystemtjenester.

Begrebet har bredt sig i miljøvidenskaberne i de sidste 20 år og er blevet udviklet med henblik på at kunne erkende, beskrive, beregne og kommunikere værdien af de goder, som udgår fra naturen og er til gavn for mennesker og samfund. Begrebet er bl.a. blevet brugt i miljø- og naturpolitikken som en måde, hvorpå man kan anskueliggøre nødvendigheden af at bevare og fremme naturværdier og biologisk mangfoldighed. Man skelner mellem forskellige typer af økosystemtjenester, nemlig:

- *Grundlæggende tjenester*, såsom fotosyntese og næringsstofcyklusser, der understøtter alle andre tjenester.
- *Forsynende tjenester*, herunder landbrugsafgrøder, fisk, vildt, plantebaseret medicin, drikkevand, bioenergi, plantefibre til stoffer, råvarer til industriel forarbejdning.
- *Regulerende tjenester*, herunder rensning af vand, jord og luft for skadelig forurening, klimaregulering, bestøvning, beskyttelse mod ekstremt vejr, forhindring af erosion.
- *Kulturelle tjenester*, herunder rekreation, læring, samhørighedsfølelse, lokal identitet og tilhørsfølelse, æstetiske og åndelige værdier, intellektuel inspiration.

Byen og dens beboere har i høj grad glæde af de regulerende tjenester. Alt det grønne bidrager til at rense luften for partikler og anden forurening. Vandløb, enge og store plæner kan sammen med grønne tage og såkaldte regnbede opsuge overskydende vand ved skybrud – som man forventer flere af, efterhånden som klimaforandringerne tager til – og såvel træer og bevoksning som åbent vand kan mildne